

**UCHWAŁA NR XVI/142/20
RADY MIEJSKIEJ W CZYŻEWIE**

z dnia 21 grudnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713), art. 17 ust.1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz.1876)

Rada Miejska uchwała co następuje:

- § 1. Przyjmuje się Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2027 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czyżewa.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

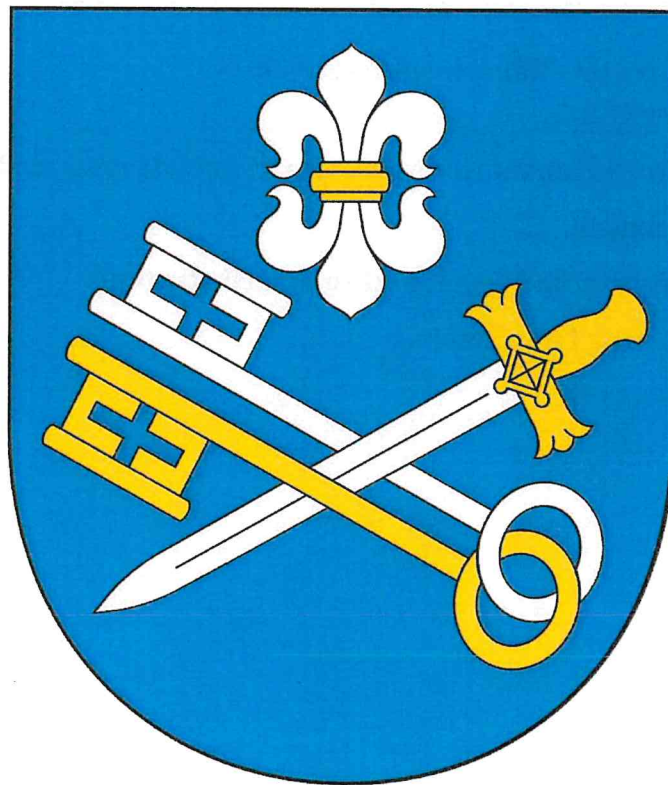
Przewodniczący Rady
Miejskiej

Witold Sienicki

Załącznik do
Uchwały Nr XVI/142/20
Rady Miejskiej w Czyżewie
z dnia 21 grudnia 2020r

**GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
NA LATA 2021-2027**

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W CZYŻEWIE

2020 r.

SPIS TREŚCI:

I. Wstęp.

II. Charakterystyka Gminy Czyżew.

II.1 Położenie.

II.2 Ludność.

II.3 Gospodarka i rynek.

II.4 Instytucje.

III. Diagnoza problemów społecznych.

IV. Analiza SWOT.

V. Misja i założenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

VI. Cele, założenia i wskaźniki realizacji strategii.

VII. Monitoring i ewaluacja.

VIII. Zakończenie.

I. WSTĘP.

Rozwiązywanie problemów społecznych stanowi obok rozwoju infrastruktury jedno z najważniejszych zadań każdego miasta i gminy.

Strategia jest dokumentem wyznaczającym podstawowe kierunki działań instytucji samorządowych oraz planem rozwoju całej wspólnoty lokalnej.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wymogiem ustawowym, który wynika z art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym.

W ramach Strategii należy stworzyć zintegrowany model pomocy społecznej, obejmujący całość zagadnień problemów społecznych występujących na terenie gminy.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby, uprawnienia i możliwości.

Zadaniem pomocy społecznej jest udzielenie wsparcia osobom i rodzinom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią zmienić tej sytuacji przy wykorzystaniu własnych sił i możliwości.

Polityka społeczna w Polsce, pod wpływem przeobrażeń ekonomiczno-społecznych ulega przekształcaniu – od modelu typowo opiekuńczego do modelu pośredniego, wzmacniającego indywidualną aktywność każdego człowieka i jego odpowiedzialność za swój los.

Osoba wymagająca pomocy, w pierwszej kolejności powinna mieć możliwość samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co pozwoli zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku, stymuluje własną aktywność, wyzwoli potencjał i pozwoli na uczenie się nowych umiejętności.

Udzielana pomoc powinna doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin.

Pomoc powinna być nakierowana na wykorzystanie zasobów własnych rodziny, na wsparcie w środowisku lokalnym przy wykorzystaniu osób najbliższych, grup samopomocowych, kościołów, organizacji pozarządowych.

Wsparcie instytucjonalne jest niezbędne w sytuacji, gdy osoba, jej rodzina, otoczenie, środowisko lokalne, staje przed problemami, których samodzielnie nie potrafi rozwiązać.

Posiadanie strategii jest także wymogiem dostępu do projektów systemowych z zakresu pomocy społecznej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego - Program Operacyjny Kapitał Ludzki - Priorytet 7.1.

Niniejsza strategia zawiera dwa niezbędne warunki do efektywnej realizacji pomocy społecznej tj. diagnozę rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej gminy Czyżew oraz długofalowy plan działań ukierunkowany na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami.

Strategia jest dokumentem otwartym, polegającym ewaluacji i monitoringowi, zawiera cele stanowiące podstawę do formułowania programów działania, w którym określa się terminy realizacji i zasady finansowania poszczególnych zadań.

Dokument został opracowany przy wykorzystaniu własnych materiałów sprawozdawczych i analiz oraz materiałów przygotowanych przez jednostki administracji publicznej.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy Czyżew na lata 2021 – 2027.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY CZYŻEW.

I. 1. POŁOŻENIE.

Gmina Czyżew jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowo - zachodniej części województwa podlaskiego w powiecie wysokomazowieckim.

Gmina Czyżew graniczy:

- od północnego - zachodu z gminą Zambrów powiat zambrowski;
- od północnego-wschodu z gminą Wysokie Mazowieckie;
- od wschodu z gminami: Szepietowo i Klukowo;
- od południa i południowego – zachodu z gminami województwa mazowieckiego powiatu ostrowskiego: Andrzejewo, Szulborze Wielkie, Nur, Boguty Pianki;

Powierzchnia gminy wynosi 13 043,5 ha (130,4 km²). Średnia gęstość zaludnienia wynosi 50 osób/km² – ponad dwukrotnie mniej do średniej krajowej (123,7 osoby/km²) i o 10 osób mniej od średniej gęstości zaludnienia województwa podlaskiego (60,7 osób/km²).

Miasto Czyżew położone jest w południowo zachodniej części gminy i leży w odległości około 18 km od miejscowości powiatowej Wysokie Mazowieckie oraz ok. 80 km od Białegostoku.

Pod względem strukturalnym obszar gminy stanowi jednorodny obszar produkcji rolnej. Teren wiejski gminy Czyżew charakteryzuje się przeważającym udziałem powierzchni rolnych z zabudową ulicową. Tereny zabudowane gminy zajmują ok. 135 ha, co stanowi ok 1 % jej powierzchni. Największy udział mają tereny rolne – 88% obszaru gminy - zajmując ok. 11401 ha, grunty leśne natomiast stanowią 7%.

Gmina Czyżew jest jedną z większych gmin wchodzących w skład powiatu wysokomazowieckiego.

Obszar terytorialny gminy składa się z 53 miejscowości: Czyżew, Brulino -Koski, Brulino- Piwki, Czyżew Ruś-Wieś, Czyżew- Chrapki, Czyżew Ruś-Kolonia, Czyżew-Siedliska, Czyżew-Sutki, Czyżew Złote-Jabłko, Dąbrowa -Wielka, Dąbrowa -Cherubiny, Dąbrowa -Kity, Dąbrowa- Szatanki, Dąbrowa -Michałki, Dąbrowa Nowa-Wieś, Dmochy- Glinki, Dmochy- Mrozy, Dmochy- Rodzonki, Dmochy -Wochy, Dmochy- Wypychy, Godlewo- Kolonia, Godlewo -Piętaki, Jażwiny- Koczoty, Kaczyn- Stary, Kaczyn -Herbasy, Krzeczkowo -Mianowskie, Krzeczkowo- Gromadzyn, Krzeczkowo Nowe-Bieńki, Krzeczkowo Stare-Bieńki, Krzeczkowo- Szepielaki, Michałowo Wielkie, Ołdaki Magna -Brok, Rosochate -Kościelne, Rosochate- Nartoły, Siennica- Gizy, Siennica Klawy, Siennica -Lipusy, Siennica -Łukasze, Siennica- Pierce, Siennica- Pietrasze, Siennica -Puziki, Siennica -Szymanki, Siennica- Świąchy, Stokowo -Bućki, Stokowo -Szerszenie, Szulborze Kozy, Świątek -Strumiany, Zalesie- Stare, Zalesie -Stefanowo, Zaręby- Bindugi, Zaręby Góry Leśne, Zaręby -Skórki, Zaręby- Świąchy.

II.2. LUDNOŚĆ

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019r. gminę Czyżew zamieszkiwało 6517 osób, w roku 2018 – 6552 osób. Analizując dane demograficzne zauważa się nieznaczny spadek liczby mieszkańców.

Statystyka mieszkańców z podziałem na płeć

Tab.1

	Kobiety	mężczyźni	Ogółem
Rok 2018	3298	3254	6552
Rok 2019	3283	3234	6517

*źródło: Urząd Miejski w Czyżewie.

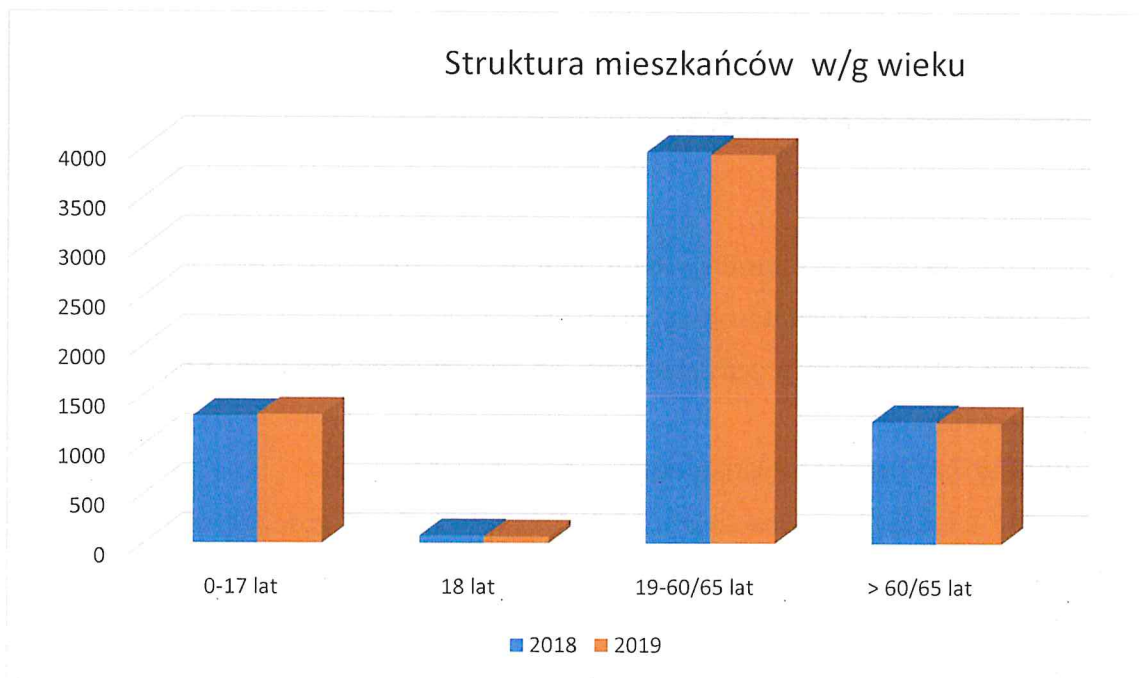
Struktura wiekowa ludności.

Tab.2

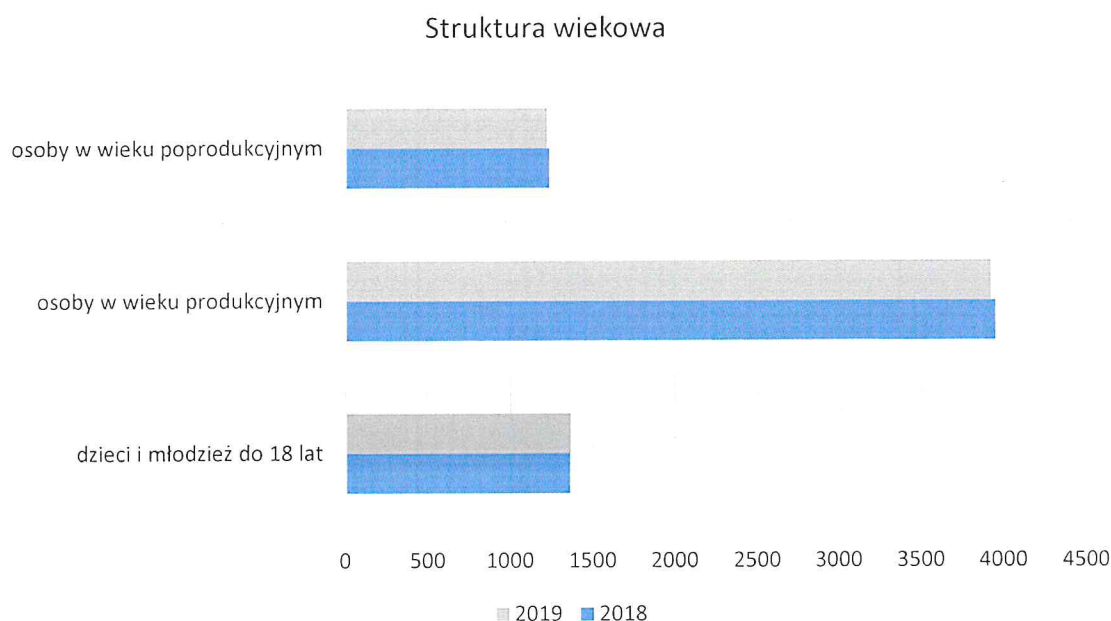
Wiek	2018		2019	
	Kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
0-17	625	659	634	666
18	39	38	32	34
19-60/65	1827	2127	1818	2109
Powyżej 60/65	807	430	799	425
Ogółem	3298	3254	3283	3234

*źródło: Urząd Miejski w Czyżewie.

Wykres 1

Wykres 2

Analizując strukturę wiekową mieszkańców gminy, stwierdza się, iż dominującą grupę stanowi ludność w wieku produkcyjnym, następnie dzieci i młodzież do lat 18 oraz osoby w wieku poprodukcyjnym.

II.3. GOSPODARKA I RYNEK PRACY.

Zgodnie z danymi zawartymi w bazie danych CEIDG na obszarze gminy Czyżew zarejestrowanych jest 301 podmiotów gospodarczych.

Największymi pracodawcami są przedsiębiorstwa, które zajmują się handlem i produkcją na skalę krajową, do nich należą:

- SOKOŁÓW SA. – Oddział Zakłady Mięsne „Farm Food” Czyżew –
- „CLOVIN” S.A. Czyżew – produkcja środków czystości i chemii gospodarczej,
- PROMATOR” Czyżew– naprawa i sprzedaż maszyn rolniczych,
- Zakład Mięsny „NETTER ” Czyżew
- GODAGRO” Sp. z o.o.
- KRASBUD” Czyżew– producent styropianu,
- Piekarnia Polna Dmochowska

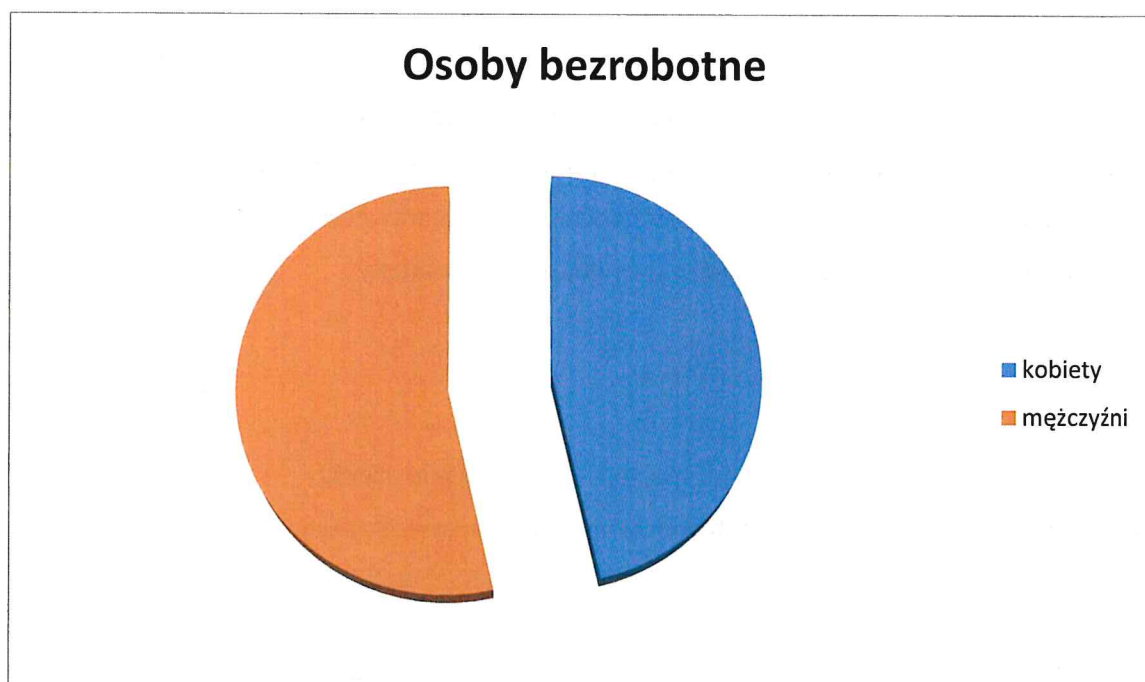
Na terenie gminy mają siedzibę:

- PKO BP S.A. oddział w Czyżewie
- Bank Spółdzielczy w Czyżewie
- Posterunek Policji

- trzy kościoły rzymsko-katolickie.

Według stanu na koniec 2019 roku z terenu gminy Czyżew w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wysokiem Mazowieckiem zarejestrowanych było 153 bezrobotnych, w tym: 71 kobiet, 82 mężczyzn. Prawo do zasiłku miało ustalone 27 osób.

Główny Urząd Statystyczny podaje, że stopa bezrobocia (stan w końcu grudnia 2019r.) na terenie województwa podlaskiego wyniosła 4,04 %, natomiast na terenie powiatu wysokomazowieckiego 4,40%. Analizując powyższe dane zauważa się, że stopa bezrobocia na terenie gminy Czyżew jest znacznie niższa od wskazanych wyżej statystyk – 2,35%.

Wnioski i prognozy zmian:

- Liczba podmiotów gospodarczych wykazuje niewielki spadek (można go określić jako fluktuacyjny), co wskazuje na dobre warunki lokalne i pozytywną politykę samorządu gminnego.
- Na terenie Gminy Czyżew występuje niski poziom bezrobocia – 2,35%. Należy poszukiwać efektywnych rozwiązań wobec osób z grup ryzyka; bez kwalifikacji, osób młodych do 30 roku życia oraz powyżej 50 lat. Ważne są działania długofalowe, nastawione na tworzenie nowych miejsc pracy, warunków sprzyjających rozwojowi firm, ekonomii społecznej i aktywnej integracji.

II.4. INSTYTUCJE.

OŚWIATA.

Na terenie gminy funkcjonują placówki oświatowe posiadające dobrze wyposażoną bazę dydaktyczno- oświatową.

Edukacja prowadzona jest przez:

- Szkołę Podstawową im. Szarych Szeregów w Czyżewie,
- Szkołę Podstawową w Rosochatem Kościelnym,
- Szkołę Podstawową w Dąbrowie Wielkiej
- Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Czyżewie

Obok podstawowych zadań edukacyjnych przedszkole i szkoła wypełniają też funkcje opiekuńcze oraz zapewniają aktywność fizyczną i rekreację na placach zabaw i boiskach. W placówkach, oprócz realizowanej podstawy programowej dzieci i młodzież uczestniczyli w zajęciach dodatkowych w ramach kół zainteresowań: przedmiotowych, artystycznych, informatycznych, wyrównawczych. Placówki oświatowe prowadziły:

- zajęcia sportowe,
- zajęcia wyrównawcze,
- szkolne Koło Caritas,
- zajęcia świetlicowe dla uczniów przyjeżdżających wcześniej do szkoły,

Oprócz kadry pedagogicznej przedmiotowej, Szkoła Podstawowa im. Szarych Szeregów oraz Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Czyżewie zatrudniają pedagogów szkolnych.

W celu wsparcia specjalistycznego dla uczniów nauczyciele podnoszą swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń.

Rodzice i opiekunowie dzieci uczęszczających do przedszkola i szkoły angażują się w wiele działań. W każdym podmiocie funkcjonowała w analizowanym okresie Rada Rodziców. Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów organizowane są zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy w nauce, to jest: zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne.

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadzona jest profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia. Nauczyciele kształtują wśród młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w różnych akcjach charytatywnych.

Wnioski i prognozy zmian obszaru edukacji:

- Z analizy problemów obszaru edukacji w gminie wynika, iż konieczne jest przygotowanie programów skierowanych na bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne uczniów, w tym w internecie w celu minimalizacji zachowań przemocy i agresji.
- Niezbędny jest też rozwój zajęć pozalekcyjnych, gdyż gwarantuje to wyrównywanie szans rozwojowych oraz aktywny sposób spędzania czasu wolnego, alternatywny wobec cyfrowych wzorców.
- Potrzeba wsparcia psychologicznego dla dzieci. Z obserwacji pedagogicznej i osiągnięć edukacyjnych uczniów zauważalny jest wzrost liczby uczniów z dysfunkcjami, niepełnosprawnościami.

KULTURA W GMINIE

Animatorem życia kulturalnego jest Gminny Ośrodek Kultury. Organizuje on cykliczne imprezy kulturalno-oświatowe, konkursy i przeglądy. Prowadzi zespoły taneczne, muzyczne, przy GOK działa Klub Seniora.

Do dyspozycji mieszkańców jest również Gminna Biblioteka Publiczna z czytelnią oraz Internetowe Centrum Edukacyjno-Oświatowe, w którym można nieodpłatnie korzystać ze stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu.

Wnioski i tendencje zmian w obszarze kultury:

- Trudności w przekazie informacji do potencjalnych odbiorców kultury. Starsi ludzie nie używają internetu, przez który najczęściej są ogłaszane różne wydarzenia kulturalne odbywające się na terenie gminy.
- Zasadne wydaje się włączanie jak najszerszych środowisk lokalnych do tworzenia krótko i długoterminowych planów działania w kulturze. Podejmowanie prób zacieśniania współpracy pomiędzy instytucjami kultury i środowiskiem pozarządowym poprzez organizowanie wspólnych wydarzeń lub platform współpracy.
- Ważnym kierunkiem działalności kulturalnej jest integrowanie i aktywizacja lokalnej społeczności

OPIEKA MEDYCZNA

Do najważniejszych problemów zdrowotnych mieszkańców naszej gminy należą:

- 1) wśród dzieci: choroby infekcyjne, wady postawy, otyłość,
- 2) wśród dorosłych: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby przewodu pokarmowego, schorzenia endokrynologiczne, choroby narządu ruchu, cukrzyca i nadwaga.

Infrastrukturę opieki zdrowotnej stanowią:

- 5 gabinetów lekarzy podstawowej opieki medycznej,
- 3 gabinety lekarzy stomatologów,
- pielęgniarki podstawowej opieki medycznej,
- pielęgniarki środowiskowe,
- położne
- pracownia fizjoterapii z bogatym zapleczem rehabilitacyjnym,
- 3 apteki.

Wnioski i prognozy zmian obszaru zdrowia:

- Lepsza dostępność do pomocy specjalistycznej..
- Przyczyny występowania powyższych chorób tkwią w niskiej aktywności fizycznej dzieci, młodzieży i dorosłych.
- W celu minimalizacji chorób należy przewidzieć w obszarze zdrowia szereg działań edukacyjnych, aktywności sportowej i ruchowej mieszkańców gminy.
- Najważniejsze problemy obszaru zdrowia na terenie gminy dotyczą w/w chorób oraz szeroko pojętego starzenia się społeczeństwa. Wzrastający odsetek populacji gminy przekraczającej wiek 60 lat determinuje wzrost problemów dotyczących chorób i potrzeb wieku podeszłego.
- Programy kierowane do uczniów o tematyce zdrowego trybu życia.

III. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.

Zadania pomocy społecznej realizowane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną gminy utworzoną na mocy uchwały nr 53/XI Gminnej Rady Narodowej w Czyżewie-Osadzie z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Ośrodka Pomocy Społecznej.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasady i możliwości.

Podstawowymi celami pomocy społecznej jest:

- Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenie niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- Zapobieganie i podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, które poza wyżej wymienionymi powodami, muszą spełniać również kryterium dochodowe. I tak: dla osoby samotnie gospodarującej dochód nie może przekraczać 701 zł, w rodzinie dochód na osobę nie może być wyższy od kwoty 528 zł.

Występujące wśród mieszkańców gminy problemy znajdują odzwierciedlenie w liczbie świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej .

Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną na przestrzeni lat 2018-2019.

Tab. 3

Wyszczególnienie	2018			2019		
	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach

Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych, w tym:	121	71	141	107	70	149
świadczenia pieniężne	81	59	110	73	55	108
świadczenia niepieniężne	58	43	104	46	34	87
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej – ogółem	X	73	160	X	78	179
- wyłącznie w postaci pracy socjalnej	X	22	49	X	34	89

*źródło: dane GOPS Czyżew

Z analizy powyższych danych wynika, iż ilość osób i rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych utrzymywała się w przeciągu dwóch ostatnich lat, na porównywalnym poziomie, z niewielką tendencją spadku osób ubiegających się o pomoc finansową w roku 2019, nastąpił nieznaczny wzrost osób, którym świadczona była pomoc w postaci pracy socjalnej.

Analiza powodów udzielonej pomocy w latach 2018 – 2019 przedstawia się następująco:

Tab. 4

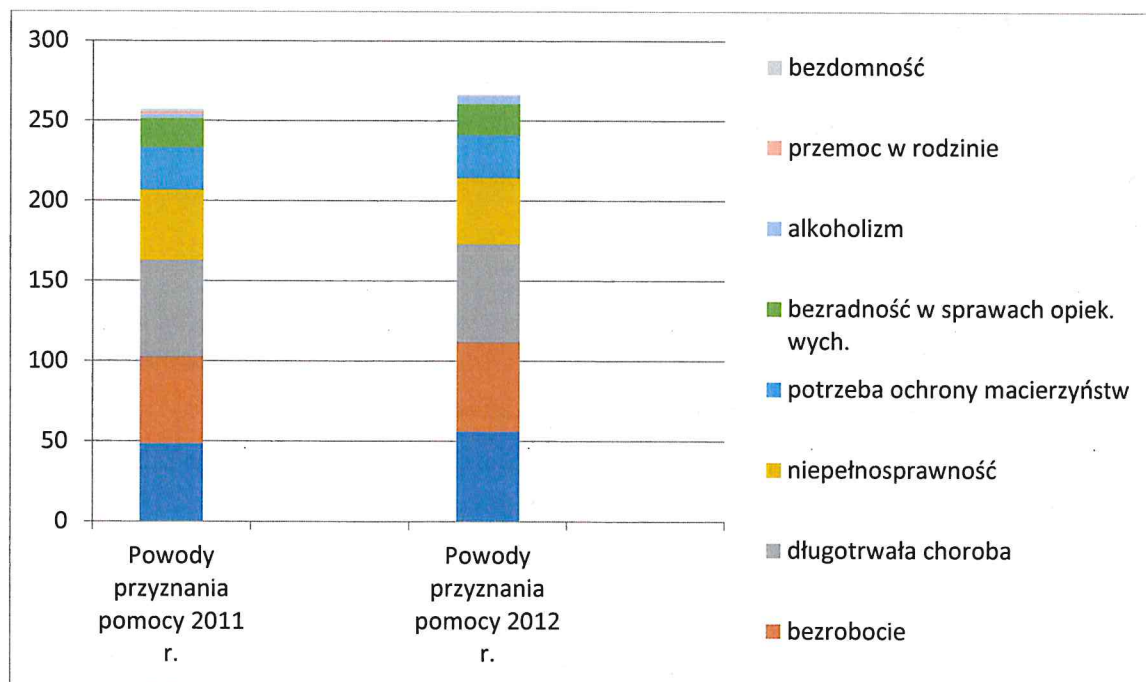
Powody trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	
	2018 rok	2019 rok
Ubóstwo	47	44
Sieroctwo	0	0
bezdomność	2	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym:	5	7
- potrzeba ochrony wielodzietności	4	7
Bezrobocie	31	25
Niepełnosprawność	40	42
Długotrwała lub ciężka choroba	54	53

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	8	4
Przemoc w rodzinie	1	1
Alkoholizm	11	9
Narkomania	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1
Zdarzenie losowe	0	4

źródło: opracowania własne – dane ze sprawozdań MPiPS -03

Analizując powody przyznania pomocy w badanym okresie w czołówce znajduje się ubóstwo, długotrwała choroba, bezrobocie oraz niepełnosprawność. Z przedstawionej statystyki, można zauważyć, iż ilość świadczeń i powody, dla których zostały one przyznane, plasują się w przeciągu dwóch ostatnich lat na porównywalnym do siebie poziomie.

Rodziny korzystające z pomocy społecznej.

Tab. 5

Typy rodzin	2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Rodziny ogółem, w tym:	71	142	104	238
Rodziny z dziećmi	10	42	24	109
Rodziny niepełne	4	10	5	12
Rodziny emerytów i rencistów	17	46	13	34
Osoby samotne	44	44	52	52

W badanym okresie, w większości adresatami pomocy społecznej były rodziny z dziećmi oraz osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe (emeryci, renciści).

Ubóstwo.

To termin, który funkcjonuje w świadomości społecznej, jako brak dostatecznych środków materialnych do życia. Postrzegane jako bieda, niedostatek.

Ubóstwo można zdefiniować także jako stan, poniżej przyjętego w danym okresie, progu dochodowego.

Ubóstwo jest składnikiem o tyle niebezpiecznym, że zwiększa dystans pomiędzy poszczególnymi warstwami społecznymi, powoduje niemożność zaspokojenia potrzeb, co może prowadzić do wykluczenia społecznego.

Ubóstwo jest jednym z najczęstszych powodów udzielenia pomocy społecznej.

W roku 2019 wsparcie otrzymało 44 rodziny o bardzo niskich dochodach.

Bezdomność

Za osobę bezdomną uznaje się osobę, która nie posiada żadnego miejsca zamieszkania, miejsca w którym koncentrowałaby swoje sprawy bytowe i posiadała do niego tytuł prawny.

Bezdomność warunkują liczne przyczyny, do których należy zaliczyć przede wszystkim:

- rozpad rodziny - zerwanie więzi formalnych, psychologicznych i społecznych oraz brak możliwości spełniania przez rodzinę jej podstawowych funkcji
- pogłębiające się ubóstwo pewnych warstw społecznych
- eksmisje - prawny nakaz opuszczenia lokalu, spowodowany w większości przypadków zadłużeniem z tytułu opłat czynszowych
- opuszczenie zakładu karnego przy jednoczesnym braku możliwości powrotu do mieszkania
- brak stałych dochodów i stałego źródła utrzymania

- przemoc w rodzinie
- konflikty spowodowane brakiem tolerancji społecznej
- uzależnienia
- brak schronienia spowodowany: opuszczeniem Domu Dziecka, opuszczeniem szpitala psychiatrycznego
- uchodźctwo

W roku 2018 i 2019 na terenie gminy Czyżew nie zanotowano osób bezdomnych, jednakże biorąc pod uwagę stan formalny niektórych osób tj. fakt posiadania ostatniego miejsca zameldowania na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, dokonywano refundacji wypłat zasiłku okresowego dla 2 osób przebywających w Schronisku dla bezdomnych.

Bezrobocie.

Jest to stan krótkotrwałego lub długotrwałego pozostawania bez pracy.

Pojawienie się bezrobocia w rodzinie oznacza nie tylko pozbawienie czasem jedyne źródła dochodu, stanowiącego podstawę utrzymania, lecz prowadzi również do utraty bezpieczeństwa socjalnego.

Najbardziej negatywne skutki bezrobocia to:

- trudności materialne
- utrata statusu społecznego
- obniżenie samooceny i wiary we własne siły
- problemy rodzinne
- w niektórych przypadkach - bezdomność

Rodziny, w których żyją osoby bezrobotne, szczególnie pozostające bez prawa do zasiłku, z konieczności stają się klientami pomocy społecznej.

W roku 2019 z pomocy korzystało 25 rodzin z problemem bezrobocia, w zdecydowanej większości były to osoby 50+, które z uwagi na wiek miały problem z uzyskaniem zatrudnienia.

Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba.

Problem niepełnosprawności istniał od zawsze, za osoby niepełnosprawne uznaje się, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych „osoby dotknięte trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”.

Osoby niepełnosprawne napotykać liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, w rodzinie, w pracy. Obok tych utrudnień. Osoba niepełnosprawna musi pokonać funkcjonujące nadal w społeczeństwie bariery świadomościowe: bierność, niezrozumienie, niechęć, niewiedzę.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w swoich zadaniach statutowych obejmuje pomocą również osoby niepełnosprawne i długotrwale chore.

W roku 2019 z powodu niepełnosprawności udzielono pomocy 42 rodzinom.

Pomoc społeczna z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby świadczona była w 2019r. dla 53 rodzin.

Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi.

Jest to ostatnio wprowadzony powód przyznania świadczenia z pomocy społecznej.

Jest to związane z uregulowaniami Unii Europejskiej i jego głównym zadaniem jest przeciwdziałanie zjawiskom wykorzystywania ludzi polegającym na sprzedaży kobiet do domów publicznych czy tworzeniu obozów, w których zmusza się osoby do wykonywania pracy. Pomoc w minimalnym stopniu będzie wykorzystywana w przypadku świadczeń pieniężnych, powinna stanowić podstawę do świadczeń w ramach interwencji kryzysowej czy pomocy instytucjonalnej.

Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.

W literaturze nie ma jednoznacznego rozumienia tego pojęcia, jak również unormowania prawne nie zawierają takiej definicji.

Wymieniona w katalogu pomocy społecznej przesłanka „potrzeba ochrony macierzyństwa” adresowana jest do osób posiadających dzieci, które wymagają opieki w najmłodszym okresie życia (okres urlopu macierzyńskiego i urlopu wychowawczego).

Wielodzietność – współcześnie przyjmuje się, że rodzina wielodzietna to taka, która posiada minimum troje dzieci.

W ustawie o świadczeniach rodzinnych przyjęto, iż na trzecie i kolejne dziecko przyznawany jest dodatek z tytułu wielodzietności.

Zatem, wielodzietność jako przesłanka do otrzymania pomocy nastąpi wówczas, gdy rodzina będzie posiadała na utrzymaniu co najmniej troje dzieci.

W roku 2019 z powyższych powodów pomoc społeczna trafiła do 40 osób (7 rodzin).

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny, często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego charakteryzuje się przede wszystkim: niezaradnością w opiece i wychowaniu dzieci w rodzinach oraz nieporadnym i nieracjonalnym dysponowaniem budżetem domowym.

Niezaradność rodziny łączy się także z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od alkoholu, przemoc w rodzinie itp.

W sytuacji, gdy rodzice znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej i nie są w stanie sami wypełniać należycie funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci - podejmowane są czynności prawne polegające na umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, o czym decyduje sąd rodzinny. Postanowienia sądu są wykonywane głównie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które zapewnia dziecku opiekę poprzez znalezienie odpowiednio przygotowanej rodziny zastępczej lub placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem jego po raz pierwszy pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej ponosi wydatki w wysokości:

- a) 10% wydatków na opiekę i wychowywanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- b) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- c) 50% wydatków na opiekę i wychowywanie dziecka w trzecim i kolejnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

Jak kształtowały się wydatki w poszczególnych latach przedstawia tabela nr 3:

Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
101 264,69	63 112,21 zł	69 648,00

Źródło: opracowanie własne GOPS

Sporym wsparciem dla dzieci wychowujących się w rodzinach dysfunkcyjnych jest działająca przy szkole podstawowej świetlica z dożywianiem.

Dla rodzin zamieszkujących na terenie naszej gminy była świadczona w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” Program przewidywał przyznawanie zasiłku celowego na zakup posiłku oraz żywności, a także realizację pomocy w formie zakupu bezpłatnych posiłków.

Trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w RP status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Powyższy powód udzielenia pomocy również stosunkowo niedawno został wprowadzony do pomocy społecznej i nie dotyczy obywateli polskich. Adresowany jest do ściśle określonego kręgu osób tj. uchodźców.

Istotą przesłanki jest umożliwienie uchodźcom procesu integracji w społeczeństwie.

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Przesłanka ta jest związana z sytuacją osoby ubiegającej się o świadczenie i stanowi uzupełnienie pomocy postpenitencjarnej.

Osoby opuszczające zakłady karne lub rodziny osób odbywających karę pozbawienia wolności mogą ubiegać się o doraźną pomoc materialną.

W analizowanym okresie 2019 r. udzielono wsparcia w postaci pomocy finansowej dla 1 osoby opuszczającej zakład karny.

Alkoholizm lub narkomania.

Alkoholizm jest zjawiskiem, które dotyka sporą część społeczeństwa, niezależnie od wieku, płci, statusu społecznego itp.

O uzależnieniu od alkoholu mówimy wówczas, gdy zaczyna on panować nad życiem człowieka, kiedy w wyborach życiowych człowieka – wygrywa alkohol.

Osoba uzależniona tworzy świat iluzji i zaprzeczeń, nie dopuszcza do skonfrontowania się z dramatem sytuacji.

Alkoholizm – to także choroba emocji, osoba dotknięta chorobą alkoholową na trzeźwo nie radzi sobie z emocjami.

Nadużywanie alkoholu jest przyczyną powstawania problemów zdrowotnych, materialnych, zawodowych i wychowawczych. Powoduje zaburzenia relacji między członkami rodziny.

Alkohol często bywa przyczyną agresji (stosowania przemocy wobec członków rodziny, stosowania niewłaściwych metod wychowawczych wobec dzieci), kryzysu i w efekcie nierzadko jest przyczyną rozpadu rodziny.

Zgodnie z zapisem ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi – udzielanie pomocy rodzinom z problemem alkoholowym, a w szczególności ochrona przed przemocą w rodzinie należy do zadań własnych gminy.

Na terenie gminy funkcjonuje Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w skład której wchodzi 6 osób (stan na 31.12.2019 r.). Jednym z głównych zadań GKPiRPA jest realizacja nałożonego przez ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Programy te finansowane są z budżetu gminy ze środków pochodzących z wpłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy współpracował z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Posterunkiem Policji, Prokuraturą, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinny i Nieletnich, kuratorami sądowymi, parafiami wyznaniowymi. Przemoc we współczesnym świecie jest zjawiskiem coraz bardziej widocznym i niepokojącym. Przemoc doznawana w rodzinie skutkuje głębokimi i szkodliwymi konsekwencjami w jej funkcjonowaniu.

Gmina posiada opracowany **program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.**

Głównym celem programu jest zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie i jej negatywnych skutków.

Cele szczegółowe to:

- powołanie zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
- zmniejszenie negatywnych skutków przemocy u osób krzywdzonych,
- współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się problemem przemocy w rodzinie.

Najbardziej aktywna w identyfikacji zjawiska przemocy w rodzinie jest Policja. Funkcjonariusze policji z uwagi na bezpośredni kontakt z rodzinami wdrażali procedurę „Niebieskie Karty”, która stanowiła podstawę do rozpoczęcia działań pomocowych wobec osób i rodzin, w których ujawniono zjawisko przemocy w rodzinie.

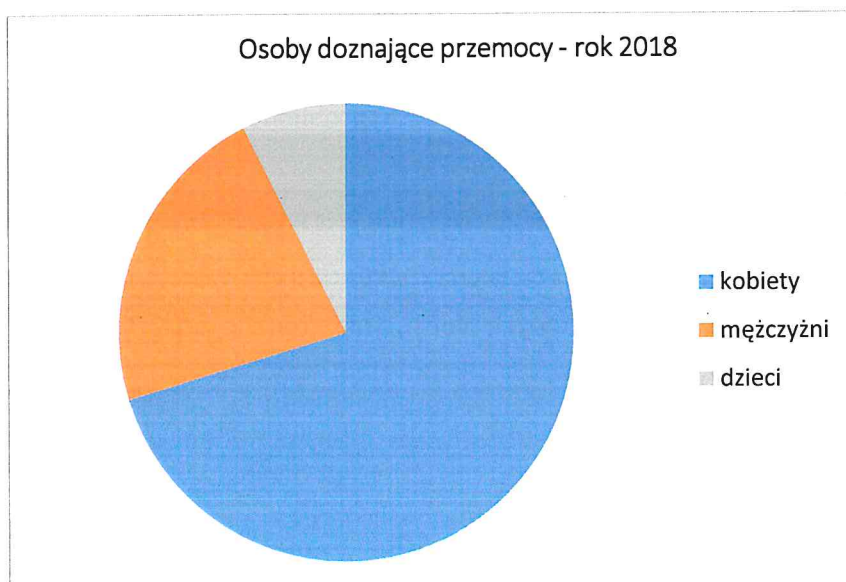
Poniższa tabela przedstawia liczbę wszczętych procedur Niebieskie Karty

Tab. 6

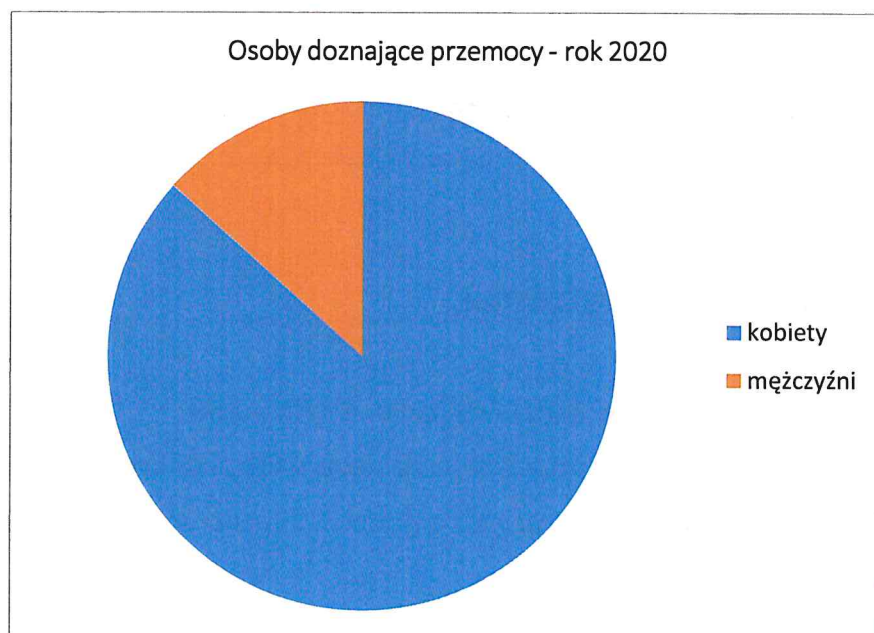
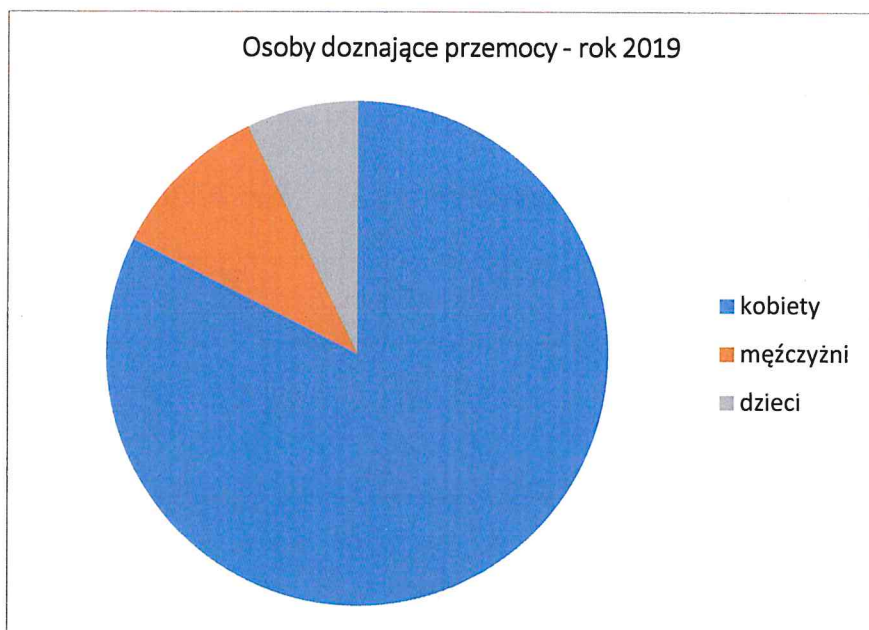
<i>Lp</i>		<i>Rok 2018</i>	<i>Rok 2019</i>	<i>Rok 2020</i>
1.	Liczba założonych w danym roku „NK -A”	20	21	24
2.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	24	19	19
3.	Liczba rodzin w których zakończono procedurę „Niebieskie Karty”	10	13	10

Poniższe wykresy przedstawiają kto najczęściej jest ofiarą przemocy.

Według statystyk najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety i dzieci, rzadko mężczyźni.

Głównym czynnikiem wywołającym agresję jest nadużywanie alkoholu przez sprawców przemocy.

	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Wnioski złożone do GKRPA	7	5	5
Wnioski złożone do Sądu Rodzinnego	2	1	1

Tab. 8

	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Liczba posiedzeń ZI	13	9	10

Tabela 9.

	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
„Niebieskie Karty –C”	22	20	23
„Niebieskie Karty – D”	19	19	19

Wnioski i prognozy zmian obszaru bezpieczeństwa .

- Należy utrzymać i rozszerzyć formy wsparcia rodzinie, w tym punkt specjalistyczny, program pomocy dla sprawców przemocy, a także dobre funkcjonowanie Zespołu interdyscyplinarnego, kontynuować programy edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży.

Sytuacja kryzysowa/zdarzenie losowe.

Pojęcie zdarzenia losowego najczęściej używane jest w prawie ubezpieczeniowym i oznacza ono fakty niepomyślne dla człowieka, godzące w jego życie lub zdrowie. Jest to zdarzenie przyszłe, niepewne, niezależne od woli człowieka i dla niego niekorzystne.

W latach 2019 udzielono wsparcia i pomocy dla 4 rodzin.

Z danych statystycznych dotyczących osób korzystających z pomocy społecznej wynika, że liczba osób korzystających ze świadczeń nieznacznie maleje.

Zwiększyła się znacznie natomiast liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, wzrosły koszty pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej, kosztów pobytu dzieci w rodzinach zastępczych.

Gmina Czyżew nie posiada własnej infrastruktury pomocowej w postaci domów pomocy społecznej, noclegowni, mieszkań chronionych. Brak tego typu placówek powoduje, iż mieszkańcy wymagający tego typu wsparcia instytucjonalnego umieszczani są poza gminą. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina ponosi praktycznie pełne koszty pobytu swoich mieszkańców, gdyż świadczenia osób umieszczanych są zazwyczaj niskie. W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych zakres współpracy międzyinstytucjonalnej się różni i jest podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia oraz w celu usamodzielnienia. Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach swojej działalności dokonuje diagnozy w zakresie zapotrzebowania na świadczenia pomocy społecznej dla mieszkańców gminy. Planując działania na kolejny rok Ośrodek uwzględnia w planach finansowych potrzeby w zakresie niezbędnych środków na swoje funkcjonowanie i zabezpieczenie możliwości świadczenia pomocy osobom i rodzinom najbardziej tego potrzebującym. Środki na powyższe muszą być zabezpieczone w planie finansowym gminy. Analiza danych pozwala stwierdzić, iż najczęściej udzielaną formą pomocy są świadczenia finansowe pomocy społecznej- zasiłki okresowe, celowe, dożywianie.

Klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Pomoc społeczna nie zawiera definicji klęski żywiołowej czy ekologicznej.

Zgodnie z zapisem art. 3 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, pod tym terminem rozumie się katastrofę naturalną lub awarię techniczną, której skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem.

Wnioski i prognozy zmian obszaru pomocy społecznej:

- Pomoc społeczna w Gminie Czyżew była w ciągu ostatnich lat adresowana w pierwszej kolejności do osób i rodzin z powodu bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz ubóstwa. Liczba ta w ostatnich latach zmniejszyła się, a największy wpływ na obniżenie się liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ma wprowadzenie od dnia 1 kwietnia 2016 roku Programu Rodzina 500+. Realizacja tego programu znacznie polepszyła sytuację materialną rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
- Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe. W związku z tym, jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wsparcie rodziny.
- W najbliższych latach będą narastały problemy z osobami w podeszłym wieku, długotrwale chorymi i niepełnosprawnymi, polegające na zapewnieniu im usług podtrzymujących samodzielne funkcjonowanie społeczne, a także częściową lub całodobową opiekę. Szacuje się, że liczba osób potrzebujących wsparcia będzie wzrastać.
- Rozwój usług opiekuńczych świadczonych przez ośrodek wpisuje się w potrzeby wynikające z rosnącej liczby mieszkańców w podeszłym wieku i niepełnosprawnych. Stąd konieczność świadczenia tej formy pomocy wśród coraz szerszej grupy osób.
- Niezbędne jest rozszerzenie działań służących utrzymaniu zdrowia i aktywności fizycznej, społecznej seniorów, co zapewni zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy.
- Konieczna jest zmiana warunków lokalowych GOPS, ze względu na zachowanie etyki zawodowej pracy socjalnej, podmiotowego traktowania rodzin i osób w kryzysach, zapewnienia im atmosfery bezpieczeństwa.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czyżewie realizuje również zadania spoza systemu pomocy społecznej. Są to zadania wynikające z:

- ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.)

- ustawy z dnia 7 września 2007 rok o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 z późn. zm.)
- ustawa o wspieraniu rodzin
- ustawa o Karcie Dużej Rodziny
- ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- program „Dobry start”

Świadczenia rodzinne obejmują zasiłki rodzinne i niżej wymienione dodatki:

- z tytułu urodzenia dziecka,
- z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- z tytułu wielodzietności,
- z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,
- z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (dodatek na zakwaterowanie ucznia lub w związku z dojazdem do szkoły),
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka tzw. „becikowe”

Świadczeniami opiekuńczymi są:

- zasiłek pielęgnacyjny,
- świadczenie pielęgnacyjne
- specjalny zasiłek opiekuńczy

Zadania realizowane dla osób uprawnionych do alimentów to przede wszystkim:

- przyznawanie i wypłacanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego osobom uprawnionym ,
- podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych,

Analiza udzielonej pomocy w latach 2018 – 2019 przedstawia się następująco:

Tab.10

Wyszczególnienie	2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba świadczeń
Zasiłki rodzinne	290	6231	250	5420
Dodatek z tyt. urodzenia się dziecka	13	13	25	25
Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	18	124	20	160
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	13	174	15	134
Dod. z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	20	261	23	214
Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	203	389	197	304
Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania (internat)	19	148	14	97
Dodatek na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do szkoły	75	635	82	424
Zasiłki pielęgnacyjne	125	1376	122	1370
Świadczenia pielęgnacyjne	19	110	17	189
Dodatek z tytułu wielodzietności	102	1862	110	1133
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia	64	64	55	55
Fundusz Alimentacyjny	21	302	14	77
Składka na ubezpieczenie emerytalno-rentowe	5	59	21	210
Specjalny zasiłek opiekuńczy	4	39	4	43
Zasiłek dla opiekuna	6	63	4	36
Świadczenie rodzicielskie	20	102	16	61
Świadczenie za życiem	X	x	1	1
Świadczenie „Dobry start”	523	839	533	847

Karta Dużej Rodziny	24	56	119	299
---------------------	----	----	-----	-----

IV. ANALIZA SWOT W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ.

Analiza SWOT jest podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed polityką społeczną gminy.

SWOT zawiera określenie czterech grup i czynników:

S – silne strony – uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią mocne strony polityki społecznej i które należy wykorzystane będą sprzyjać jej wzmocnieniu i na których należy oprzeć przyszły rozwój,

W- słabe strony – uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią słabe strony polityki społecznej, ich oddziaływanie należy eliminować lub minimalizować,

O – możliwości/szanse - uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od społeczności lokalnej, ale które mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwiązywaniu problemów społecznych,

T – zagrożenia – uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla rozwiązywania problemów społecznych.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zrównoważony budżet gminy, ➤ efektywnie działający samorząd, ➤ wyspecjalizowana kadra pomocy społecznej, ➤ dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna ➤ dobre położenie gminy, ➤ promowanie gminy przez imprezy lokalne, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ograniczone środki finansowe w budżecie gminy na tworzenie i utrzymanie nowych etatów w pomocy społecznej, ➤ brak ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie, ➤ niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych, ➤ brak wolontariatu przy GOPS

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wzrost liczby podmiotów gospodarczych rozwijających swoją działalność usługową na terenie gminy, ➤ dobra współpraca z istniejącymi jednostkami organizacyjnymi, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ starzenie się społeczeństwa ➤ występowanie patologii społecznych (alkoholizm, przemoc domowa), ➤ brak kreatywności i wyuczona postawa roszczeniowa osób korzystających lub ubiegających się o pomoc
--	---

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ pozyskiwanie dotacji z Unii Europejskiej w ramach funduszy pomocowych ➤ rozwój infrastruktury gminnej ➤ tworzenie nowych miejsc pracy poprzez wykorzystanie szans dla nowych inwestycji ➤ dostępność do różnych form edukacji ➤ możliwość zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do poszukiwania i wykonywania pracy, mające na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu – udział w projektach systemowych ➤ współpraca międzygminna i powiatowa w realizacji pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ niestabilna sytuacja na rynku pracy ➤ wzrost bezrobocia ➤ ubożenie społeczeństwa ➤ częste zmiany ustawowe ➤ niewłaściwa polityka państwa wobec samorządu ➤ wzrost kosztów finansowych na realizację zadań pomocy społecznej ➤ brak środków na zwiększenie liczby mieszkań socjalnych ➤ bierność i pasywność osób ubiegających się o pomoc, nasilanie się postaw roszczeniowych ➤ pogarszający się stan zdrowia społeczeństwa ➤ postępująca degradacja wartości rodziny oraz zanik wzorców wychowawczych

V. MISJA I ZAŁOŻENIA GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.

Zamierzeniem samorządu lokalnego jest utrzymanie w perspektywie czasowej atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania, między innymi poprzez: zachowanie atrakcyjności miejscowości, zapewnienie dostępności do infrastruktury społecznej o odpowiedniej jakości (służba zdrowia, placówki oświatowe, kulturalne, pomoc społeczna), dobrej komunikacji, zapewnienie terenów inwestycyjnych itp.

Polityka społeczna realizowana przez samorząd lokalny zapewnia przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego, bezpieczeństwa socjalnego poprzez wspieranie najsłabszych, opiekę nad dzieckiem i rodziną. Służy rozwiązywaniu problemów z uzależnieniami oraz umożliwia pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

Zadaniem Ośrodka Pomocy Społecznej w Czyżewie jest udzielanie takiego wsparcia osobom i rodzinom, które umożliwi im samodzielną egzystencję, zapewni szansę zaspokojenia podstawowych potrzeb i stworzy możliwości dalszego rozwoju.

Najistotniejszym założeniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców gminy.

Misją Strategii jest systemowe podejście do rozwiązywania problemów społecznych w celu przeciwdziałania marginalizacji, wykluczeniu i patologiom społecznym.

W celu zapobiegania lub minimalizowania problemów społecznych występujących na terenie gminy opracowano główne kierunki realizacji zadań instytucji zajmujących się pomocą społeczną.

VI. CELE STRATEGII I WSKAŹNIKI ICH REALIZACJI.

CEL STRATEGICZNY:

Poprawa jakości życia mieszkańców gminy oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

CELE GŁÓWNE :

1. ZMNIEJSZANIE ROZMIARÓW UBÓSTWA.
2. UTWORZENIE SYSTEMU WSPARCIA OSÓB I RODZIN DOTKNIĘTYCH BEZROBOCIEM.

3. UTWORZENIE SYSTEMU POMOCY NA RZECZ OSÓB STARSZYCH, NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ OSÓB Z ABURZENIAMI PSYCHICZNYMI I ICH RODZIN.
4. UTWORZENIE SYSTEMU WSPARCIA DLA RODZIN DYSFUNKCYJNYCH.
5. PRZECIWDZIAŁANIE PATOLOGIOM SPOŁECZNYM.

Zmniejszenie rozmiarów ubóstwa.

Cel szczegółowy:

Przeciwdziałanie powstawania zjawiska ubóstwa.

Kierunki działania:

1. Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób o niskich dochodach.
2. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej niezbędnej do prawidłowej egzystencji – zgodnie z obowiązującym systemem pomocy społecznej.
3. Pozyskiwanie pomocy od innych instytucji, organizacji lub stowarzyszeń działających na rzecz najuboższych.
4. Współpraca z jednostkami działającymi w systemie pomocy społecznej.

Realizatorzy:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
2. Samorząd lokalny.
3. Instytucje i organizacje działające w obszarze pomocy społecznej.
- 4.

Źródła finansowania:

1. Budżet samorządu lokalnego.
2. Budżet państwa.
3. Środki z funduszy zewnętrznych, pozarządowych, programów celowych.

Czas realizacji:

Zadanie ciągłe 2021-2027

Wskaźniki :

1. Liczba osób objętych pomocą finansową.
2. Liczba osób objętych pomocą rzeczową.

3. Liczba osób objętych dożywianiem.
4. Liczba wdrożonych programów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
5. Liczba uczestników biorących udział w programie.

Beneficjenci:

1. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej.
2. Rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym.

Prognozy zmian – efekty i korzyści realizacji celu:

Rezultatem osiągnięcia celu strategicznego będzie stworzenie podstaw do rozwoju społeczeństwa zintegrowanego, w którym rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym będą miały zapewnione odpowiednie wsparcie umożliwiające wyjście z trudnej sytuacji życiowej i zapewnienie im godnych warunków życia.

Uwarunkowania realizacji celu:

Istotnymi czynnikami, które będą miały wpływ na realizację celu będą:

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców gmina na rzecz rozwiązywania własnych i lokalnych problemów.
2. Dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania.
3. Dobre ustawodawstwo i odpowiednio przygotowana kadra pomocy społecznej.

Utworzenie systemu wsparcia osób i rodzin dotkniętych bezrobociem.

Na przestrzeni ostatnich lat zjawisko bezrobocia stało się powodem głównych problemów społecznych i jedną z najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń z pomocy społecznej. Równowaga lokalnego rynku pracy to jeden z najważniejszych celów polityki rozwoju społeczno- gospodarczej każdego samorządu, tak w wymiarze czasu bieżącego jak i w wymiarze kolejnych lat.

Cel szczegółowy:

Przeciwdziałanie i łagodzenie negatywnych skutków bezrobocia.

Kierunki działania:

1. Wspieranie bezrobotnych w trakcie poszukiwania pracy.
2. Pomoc w udostępnianiu bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego.
3. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom bezrobotnym i ich rodzinom zgodnie z obowiązującymi przepisami.
4. Praca socjalna na rzecz osób bezrobotnych i ich rodzin.
5. Współpraca z PUP w Wysokim Mazowieckiem w zakresie monitorowania i niwelowania zjawiska bezrobocia na terenie gminy.
6. Pobudzanie aktywności bezrobotnych w działaniach mających na celu ich usamodzielnienie oraz wyjście z systemu pomocy społecznej.
7. Współudział w programach realizowanych przez instytucje rynku pracy.

Realizatorzy:

1. Samorząd lokalny.
2. Powiatowy Urząd Pracy w Wysokim Mazowieckiem.
3. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
4. Edukacyjne Centrum Informacyjno-Oświatowe.
5. Inne instytucje/organizacje zajmujące się problematyką bezrobocia

Źródła finansowania:

1. Środki własne gminy..
2. Budżet państwa.
3. Środki z funduszy zewnętrznych, pozarządowych, programów celowych.

Czas realizacji:

Zadanie ciągłe 2021-2027

Wskaźniki:

1. Liczba osób objętych wsparciem finansowym.
2. Liczba osób objętych pomocą rzeczową .
3. Liczba rodzin objętych pomocą w formie dożywiania.
4. Liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych.
5. Ilość współpracujących zakładów pracy.
6. Ilość osób objętych aktywnymi formami wsparcia.
7. Ilość osób objętych kontraktem socjalnym.

Beneficjenci:

1. Osoby bezrobotne.
2. Rodziny osób pozostających bez zatrudnienia.

Prognozy zmian – efekty i korzyści realizacji celu:

Wdrożenie celu strategicznego będzie skutkowało:

1. Zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych.
2. Zmniejszeniem skali bezrobocia, a tym samym wykluczenia społecznego.
3. Podjęcie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie walki z bezrobociem.
4. Wsparcie różnorodnych form zdobywania doświadczenia na rynku pracy.
5. Przeciwdziałanie powielaniu przez młodzież niepożądanych postaw społecznych tj. bierności w rozwiązywaniu swoich problemów.

Uwarunkowania realizacji celu:

Na stopień realizacji celu będą miały ważny wpływ:

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw i mieszkańców gminy na rzecz rozwoju aktywności zawodowej, edukacji i promocji przedsiębiorczości.
2. Zaangażowanie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, realizacja projektów.

Utworzenie systemu pomocy na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin.

Poznawanie i rozumienie problemów i trudności osób starszych, schorowanych, niepełnosprawnych i z zaburzeniami psychicznymi jest zadaniem dla wszystkich. Osoby te mają prawo, jak wszyscy żyć w społeczeństwie, korzystać z dóbr cywilizacji i ją współtworzyć.

Cel szczegółowy:

Integracja ze środowiskiem osób starszych, niepełnosprawnych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Kierunki działania:

1. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki swoim najbliższym, poprzez utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych wymagających usług opiekuńczych w ich miejscu zamieszkania.
2. Stworzenie odpowiednich warunków do zachowania samodzielności życiowej osób starszych i niepełnosprawnych.
3. Stworzenie odpowiednich form opieki osobom jej wymagających.
4. Podejmowanie działań prowadzonych przez instytucje, organizacje oraz grupy społeczne, mających na celu wsparcie rodzin osób chorych, niepełnosprawnych i zaburzonych psychicznie.
5. Wspieranie rodzin, w których występuje problem niepełnosprawności, w szczególności rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.
6. Praca socjalna na rzecz integracji ze środowiskiem osób starszych, niepełnosprawnych i chorych bądź zaburzonych psychicznie.
7. Zwiększenie dostępu do informacji dotyczącego poradnictwa specjalistycznego, psychologicznego, zawodowego.
8. Współpraca z PCPR, PFRON w celu pozyskiwania środków finansowych na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, likwidację barier architektonicznych.
9. Współpraca z placówkami służby zdrowia.
10. Współpraca z innymi jednostkami pomocy społecznej i organizacjami pozarządowymi, świadczącymi pomoc na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i z zaburzeniami psychicznymi.

Realizatorzy:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
2. Samorząd lokalny.
3. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem.
4. Organizacje i stowarzyszenia działające na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i chorych psychicznie.
5. Służba zdrowia.

Źródła finansowania:

1. Środki własne gminy..
2. Budżet państwa.

3. Środki z funduszy zewnętrznych, pozarządowych, programów celowych.

Czas realizacji:

Zadanie ciągłe 2021-2027.

Wskaźniki:

1. Liczba osób objętych pomocą finansową.
2. Liczba osób objętych pomocą w formie dożywiania.
3. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi .
4. Liczba osób uczestniczących w różnych formach aktywizacji .
5. Liczba klubów, świetlic wykorzystujących potencjał osób starszych.
6. Liczba uczestników tych spotkań.

Beneficjenci:

1. Osoby starsze, niepełnosprawne, samotne
2. Rodziny z dysfunkcją niepełnosprawności.

Prognozy zmian – efekty i korzyści realizacji celu:

Wdrożenie celu strategicznego będą odzwierciedlać następujące rezultaty:

1. Umożliwienie osobom starszymi niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.
2. Rozszerzenie współpracy instytucji i organizacji działającym w zakresie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.
3. Ograniczenie skutków niepełnosprawności poprzez promocję działań profilaktycznych i podnoszenia poziomu wiedzy w społeczności lokalnej.
4. Zwiększenie dostępności do usług dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Uwarunkowania realizacji celu:

Ważnymi czynnikami, które będą miały wpływ na realizację celu będą:

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych działających na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym i osób niepełnosprawnych.

2. Dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania, umiejętności pozyskiwania i optymalnego wykorzystania środków.
3. Dobre ustawodawstwo i odpowiednio przygotowana kadra pomocy społecznej.

Utworzenie systemu wsparcia dla rodzin z dziećmi i rodzin dysfunkcyjnych

Cel szczegółowy:

Pomoc rodzinom niewydolnym finansowo i wychowawczo.

Kierunki działania:

1. Praca socjalna z rodzinami dysfunkcyjnymi, polegająca na diagnozie sytuacji dziecka w rodzinie, wydolności rodziny itp.
2. Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej (system świadczeń rodzinnych, system pomocy społecznej).
3. Dożywianie dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych ubóstwem, wykluczeniem społecznym i marginalizacją.
4. Wspieranie działań mających na celu utworzenie lub zwiększenie liczby mieszkań socjalnych, przeznaczonych w szczególności dla rodzin dotkniętych przemocą, samotnych rodziców.
5. Współpraca z placówkami oświatowymi, sądem, kuratorami sądowymi, policją, służbą zdrowia.
6. Udzielanie rodzinom pomocy psychologicznej, prawnej i społecznej.
7. Organizowanie przez placówki oświatowe i kulturalne czasu wolnego dzieci i młodzieży – zajęcia pozalekcyjne, turnieje sportowe, festyny rodzinne, wycieczki.
8. Rozwój sieci świetlic wiejskich, w tym: środowiskowych, opiekuńczo-wychowawczych, socjoterapeutycznych - oferujących pomoc dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych, głównie poprzez: dożywianie właściwą opieką pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwości konstruktywnego spędzania czasu wolnego.

Realizatorzy:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
2. Samorząd lokalny.
3. Placówki oświatowe i kulturalne.
4. Sąd, kuratorzy sądowi.

5. Policja.
6. Służba zdrowia.

Źródła finansowania:

1. Środki własne gminy.
2. Środki z budżetu państwa.
3. Środki z funduszy zewnętrznych, pozarządowych, programów celowych.

Czas realizacji:

Zadanie ciągłe 2021-2027.

Wskaźniki:

1. Liczba rodzin objętych pomocą finansową.
2. Liczba osób objęta pomocą rzeczową.
3. Liczba dzieci objętych dożywianiem.
4. Liczba dzieci korzystających ze zorganizowanych form wypoczynku.
5. Liczba uczniów objętych pomocą stypendialną.
6. Liczba świetlic wsparcia dziennego.
7. Liczba uczestników świetlic.

Beneficjenci:

1. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej.
2. Rodziny mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych.
3. Dzieci i młodzież.

Prognozy zmian – efekty i korzyści realizacji celu:

Rezultatem osiągnięcia celu strategicznego będzie stworzenie podstaw do rozwoju społeczeństwa zintegrowanego, w którym rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym będą miały zapewnione odpowiednie wsparcie umożliwiające przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych oraz godne warunki życia.

Uwarunkowania realizacji celu:

Ważnymi czynnikami, które będą wpływać na realizację celu będą:

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców gminy na rzecz rozwiązywania własnych i lokalnych problemów.
2. Dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania.
3. Dobre ustawodawstwo i dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej.

Przeciwdziałanie patologiom społecznym.

Cel szczegółowy:

Przeciwdziałanie patologiom społecznym, minimalizowanie zjawiska alkoholizmu, narkomanii i przemocy domowej.

Kierunki działania:

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień.
2. Zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują,
3. Zwiększanie zdolności do radzenia z istniejącymi problemami.
4. Przeciwdziałanie przemocy domowej.
5. Wdrożenie stosownych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej adresowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
6. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób uzależnionych i stosujących przemoc.
7. Zwiększenie dostępności do leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym.
8. Realizacja gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.
9. Przeciwdziałanie przemocy domowej – realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy.
10. Pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin osób uzależnionych.
11. Praca socjalna mobilizująca do podjęcia terapii przez osoby uzależnione.

Realizatorzy:

1. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
2. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
3. Samorząd lokalny.
4. Placówki oświatowe.
5. Służba zdrowia.
6. Grupy wsparcia.

Źródła finansowania:

1. Budżet gminy.
2. Budżet państwa.
3. Środki z funduszy zewnętrznych, pozarządowych.

Czas realizacji:

Zadanie ciągłe 2021-2027.

Wskaźniki:

1. Liczba założonych Niebieskich Kart.
2. Liczba osób objętych pomocą finansową.
3. Liczba osób objętych pomocą rzeczową.
4. Liczba osób objętych pomocą psychologiczną i prawną.
5. Rodzaj prowadzonego poradnictwa specjalistycznego (pedagog, specjalista uzależnień).

Beneficjenci:

1. Osoby i rodziny dotknięte przemocą domową.
2. Osoby uzależnione.
3. Rodziny osób uzależnionych.

Uwarunkowania realizacji celu:

Wdrożenie celu strategicznego będzie skutkowało:

1. Zwiększeniem działań profilaktycznych, szczególnie adresowanych do dzieci i młodzieży.
2. Zmniejszeniem skali wykluczenia społecznego.
3. Podjęciem współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie walki z patologią społeczną (uzależnieniem, przemocą itp.).

4. Przeciwdziałaniem powielaniu przez młodzież niepożądanych postaw społecznych.

VII. MONITORING I EWALUACJA.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą się pojawić poprzez zmianę regulacji prawnych.

Monitoring strategii jest stałym procesem obserwacji, która ma na celu zapewnienie informacji na temat słuszności i skuteczności podejmowanych działań.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości strategii.

Opracowanie w formie sprawozdania stanowić będzie podstawę do dalszych prac diagnostycznych i planistycznych.

Coroczne sprawozdania będą przedstawiane władzom samorządowym.

Do badań ewaluacyjnych stosowane będą dwie techniki badawcze:

badanie ilościowe - będzie polegało na określeniu:

- ilości świadczeniobiorców,
- ilości świadczeń,
- formach pomocy
- poniesionych kosztach

badanie jakościowe - będzie uzupełnieniem techniki ilościowej, kiedy już wiemy ile osób korzysta z pomocy, wówczas ustalamy – bazując na analizie posiadanych dokumentów – motyw, powód występowania o pomoc.

VIII. ZAKOŃCZENIE.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania władz samorządowych w celu kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, ogólnych warunków rozwoju, harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2027 obejmuje zasięgiem czasowym okres 7 lat i zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych celów i kierunków działań, z zachowaniem wymogu wprowadzania koniecznych zmian wynikających z aktualnej sytuacji ekonomicznej i społecznej.

Cele będą realizowane w ramach określonych kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych i pozyskanych z zewnątrz środków przez samorząd lokalny.

Cele strategiczne dotyczą najistotniejszych problemów z jakimi borykają się mieszkańcy gminy oraz działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz tworzenia systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Realizacja określonych celów jest zadaniem nie tylko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, ale również wszystkich jednostek działających w obszarze pomocy społecznej. Istotne jest także podjęcie współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Osiągnięcie zamierzonych rezultatów będzie w znacznym stopniu uzależnione od powszechnej akceptacji przedstawionej Strategii oraz od zwiększenia środków finansowych i bazy instytucjonalnej świadczącej pomoc mieszkańcom naszej gminy.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
Witold Sienicki
Witold Sienicki

